

Čtenářská gramotnost

Osmnáctidílný seriál MF DNES je určen žákům základních škol a jejich rodičům. Na ukázkách kvalitní beletrie a zadáních úloh se naučíte lépe porozumět textu, přemýšlet o něm a dobře ho využít, což se vám může hodit nejen při přijímacích.

16. díl

Mystifikace a apríl. Kdo si z nás chce vystřelit?

Ti, kdo píšou texty, mají různé záměry. Chtějí čtenáře pobavit, informovat, poučit, přesvědčit nebo třeba varovat. Někdy se však rozhodnou, že si ze čtenářů vystřelí, popletou je, nebo dokonce podvedou. Svátkem šprýmařů je 1. duben a s ním spojený apríl. Lidé si tropí různé žerty a zlomyslnosti, ale při troše ostražitosti nás může právě toto datum naučit, že ani v jiné dny nemáme brát všechno vážně. Novináři i uživatelé internetu často vypouštějí neověřitelné zprávy v průběhu celého roku a je asi jedno, jestli jde o „novinářskou kachnu“ pro senzaci, o mystifikaci nebo o hoax pro zábavu či k zmatení veřejnosti.

Ukázky možných odpovědí

MLADŠÍ ČTENÁŘI

Jak zadání řešili mladší čtenáři?

- A** Byl to vědec a vědcům se věří. Chtěli také zakusit ten pocit. Protože to byla známá BBC a oznámil to astronom.
- B** Třeba když brácha jedl jablko, tak jsem mu řekl, že je v něm červ. Měl jsem z toho legraci, on vypadal naštvaně.
- C** Oficiálně z banky: Je to nesmysl. Každý má svůj pin, a když ho zadáte špatně, tak vám peníze nevydají.

Mystifikační texty jsou bez předchozího upozornění pro mladší čtenáře velmi náročné. Berou je jako zdroj informací.

STARŠÍ ČTENÁŘI

Jak zadání řešili starší čtenáři?

- A** Nejvíce mě pobavilo, že výsledek výzkumu představíme do konce roku, ale možná až příští rok. Nechceme hlavně nic uspěchat, sdělil profesor Václav Odkládal.

Nejvíce mě pobavila pokuta za jízdu v klobouku - živě jsem si představila jízdu s mamkou, která vždycky nadává na „dědky v klobouku“.

- B** Špagety a Pluto 1 Oficiálně z banky 7 Brněňští vědci 0 Pokuty za pomalou jízdu 4

C Např. Kupujte si prášky, abyste zhubli. Lidé třeba uvěří a budou dělat to, co je napsané v textu. Budou brát více a více prášků a zničí jim to tělo.

- D** Lidé jsou hodně naivní a hodně je podle mě ovlivnilo to, že je tam napsané „Oficiálně z banky“ nebo „Vědci z Brna vynalezli“. Přitažlivost: Někteří lidé nerozumí vesmíru.

Řidiči nechtějí pokuty. Přijde mi to, že tomu uvěřili proto, že si autor vymyslel věrohodnou postavu (pan František z Brna).

pro mladší

pro starší

O Plutu a gravitaci (a o špagetách taky)

V roce 1957 se diváci televizního pořadu BBC dozvěděli, že díky mírné zimě a úspěšnému boji s broukem nosatcem špagetovým se švýcarští zemědělci radují z neobyčejné úrody špaget. Na obrazovce bylo vidět, jak Švýcaři sbírají ze stromů špagety. Diváci reagovali záplavou telefonátů a chtěli vědět, jak si mohou vypěstovat špagety na vlastní zahrádce.

V roce 1976 ohlásil známý britský astronom Partick Moore, že v 9.47 hodin ráno planeta Pluto přejde za Jupiterem a to způsobí dočasný pokles zemské přitažlivosti. Moore posluchačům oznámil, že pokud přesně v tomto okamžiku poskočí do vzduchu, budou mít pocit, jako by plavali. Slovy lidí zavolaly a tvrdily, že onen pocit zažily.

Oficiálně z banky:

Jakmile se ocitnete v situaci, že musíte pod nátlakem vybrat peníze z bankovního automatu na požádání/přinucení násilníkem, zadejte svůj PIN opačně: to je od konce - např. máte-li 1234, tak zadáte 4321, automat vám peníze přesto vydá, ale též současně přivolá policii, která vám přijde na pomoc. Tato zpráva byla před nedávnem vysílána v TV, protože málo lidí využívalo tuto skutečnost, protože o tom nevěděli. Přepošlete toto co nejvíce lidem.

Novinové články

Řidiči nechtějí pokuty

Na protestní akci na D1 se chystají sjet řidiči, kterým se nelíbí postihy za příliš pomalou jízdu.

HUMPOLEC (tř) Pokutování pomalých motoristů rozšířilo zejména starší řidiče, kterým dělá rychlejší jízda potíže. Pan František z Brumova nedávno přišel o řidičský průkaz, už poštěně byl totiž pokutován za příliš pomalou jízdu, což ho kromě finančního postihu stálo celkem šest bodů. Podle policistů ohrožoval pomalým tempem bezpečnost provozu. Šestnáct byl řidič také pokutován kvůli jízdě v klobouku, přišel proto i o zbylých šest bodů. Naposledy ho dopravní policie pokutovala, když jel z předváděcí akce. „Vezi jsem si takový šikovný hrnce a perličkovou koupi do vany“, říká pan František a druhým děchem si stěžuje. Je to neřet, u takových přestupků by měl být zohledněn můj věk. Například totiž oslaví devadesátku. Po několika stížnostech od řidičů, kteří podobně jako pan František dostali za pomalou jízdu pokutu, přišlo zastání od sdružení pro toleranční provoz na silnicích. „Ti, kteří pospíchají, mají být ohleduplní a uvědomit si, že silnice tu nejsou jenom pro ně. Nemůžeme přeci po starších řidičích chtít, aby jeli například v obci předepsanou padesátkou, když se cítí maximálně ně na dvacet“, uvedl předseda sdružení Jiří Haubna. Opačný názor už má ale na jízdu v klobouku, zde je podle něj opodstatněné, aby zákaz platil pro každého automobilistu. Pomalá jízda je zákonem zakázána od ledna 2016. Vzhledem k chystaným protestům ale není jasné, jak dlouho tento zákon zůstane v platnosti. S předvolebním populismem politiků se může stát, že za pár měsíců skončí maximální povolená rychlost na tředesátce.

Brněňští vědci vynalezli lék na lenost

BRNO (mte) Vědci z Brna podle zjištění naší redakce vynalezli účinný lék na hojně rozšířenou psychickou nemoc, která spočívá v odsouvání nepříjemných povinností na později, takzvanou prokrastinaci. Se zveřejněním svého objevu ale zatím čekají na vhodný okamžik. Výsledek výzkumu představíme do konce roku, ale možná až příští rok, nechceme hlavně nic uspěchat, sdělil profesor Václav Odkládal.

(Zdroj: <http://eurodenik.cz/kaleidoskop/10-nejlepsich-aprilovych-zertu-vsech-dob>

<http://www.hoax.cz/hoax/v-nouzi-zadej-pin-opacne/>

Brněňští vědci vynalezli lék na lenost. Mlada fronta DNES. 8. 10. 2014, XXV, č. 236, A3. DOI: 12101168.)

Zadání pro starší čtenáře

A V textech Brněňští vědci vynalezli lék na lenost a Řidiči nechtějí pokuty podtrhněte místa, která naznačují, že autor chce oklamat čtenáře. Co tě nejvíce pobavilo a proč?

B Přečti si zbývající texty a oboduj je 0 - 10 body podle toho, zda jsou jen směšné, nebo mohou být i nějak nebezpečné. 0 = jen směšné, 10 = nebezpečné.

C Setkal se už v novinách, v televizi nebo na internetu s něčím podobným? Čím mohou být podle tebe takové texty nebo zprávy nebezpečné?

D Vyber si jeden text a vysvětlí, jak je možné, že tomu nějakí lidé uvěřili/naletěli (co je asi ovlivnilo, co pro to autor udělal).

Zadání pro mladší čtenáře

A Lidé uvěřili špagetám, které rostou na stromě, protože si také rádi pěstují vlastní ovoce a zeleninu. A často je ani nenapadne, odkud přichází jídlo na jejich stůl. Zkus najít důvody, proč asi lidé naletěli na další apríl s poklesem zemské přitažlivosti.

B Podařilo se ti někdy někoho pro legraci napálit (třeba na apríla)? Jak ses při tom cítil ty a jak se cítil člověk, kterého jsi napálil?

C Vyber si některý další text a napiš, co si o něm myslíš.

Vyzkoušejte si

Vzpomeň si, jak jsi někomu napálil nebo sám někoho napálil či popletl. Čím to bylo, že se ten klam vydařil? Setkal se už v novinách, v televizi nebo na internetu s něčím podobným? Co bys poradil lidem, aby takovým klamům nenaletěli?

Stranu připravil čtenářský tým projektu Pomáháme školám k úspěchu rodinné nadace Renáty a Petra Kellnerových a redaktorka MF DNES Bohdana Jarošová.

» PŘÍŠTĚ

Ptej se sám sebe

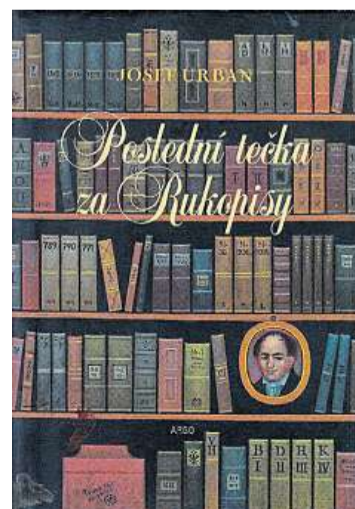
Tipy na čtení

Lan Pham Thi Bílý kůň, žlutý drak

Mystifikační novela, psána v první osobě, se tváří jako autobiografie osmnáctileté Vietnamky Lan Pham Thi žijící v České republice. Tato fiktivní autorka získala za knihu

Cenu Knižního klubu, později novinář Zdenko Pavelka odhalil, že jde o mystifikaci. Skutečným autorem je muž - spisovatel Jan Cempírek. Kniha ukazuje život české vietnamské komunity tak, jak si ho Češi představují.

Josef Urban Poslední tečka za Rukopisy

Nové vydání knihy, kterou v r. 1998 debutoval autor pozdějších úspěšných románů a zamotal jejím prostřednictvím hlavu řadě kritiků, akademických badatelů a vyznavačů literatury faktu. Přitom se zdá celá věc úplně jednoduchá. Dva zdatní akademici,

milenecko-spiklenecká dvojice Josef Urban a Marie Horáková, se rozhodnou jednou provždy rozklíčovat záhadu pravosti dvou slavných památek českého písemnictví, Rukopisu královédvorského a zelenohorského, a podniknou detektivní pátrání na vlastní pěst. Dozvědí se nevídané věci jak o Rukopisech, tak o jejich plagiátorech...

Uvědomte si

Autorem textu je vždy „jen“ člověk. Něco ví, něčemu rozumí. Ale neví všechno a nerozumí všemu, i kdyby to byl prezident akademie věd nebo předseda vlády. Většinou nás nechce záměrně splést. Ale vždycky chce svým psaním něčeho u nás čtenářů dosáhnout. A na nás je, abychom se to pokoušeli poznat při čtení jakéhokoli textu, nejen na apríla.